

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 22 • год. ХСVII • 29 ноември 2019 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ПАМЕТНИК НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА НА ГРАНИЦАТА С ГЪРЦИЯ

Монументът бе поставен по инициатива на Съюза на тракийските дружества в България и открит от вицепрезидента Илиана Йотова. Освещаването направи Старозагорският митрополит Киприан

жество „Войвода Руси Славов“ – Пловдив, генералният консул на България в Одрин Васил Вълчев, комисар Стоян Манджиев – директор на Регионална дирекция „Гранична полиция“ – Смолян, заместник-председателите на Централното ръководство на СТДБ ген. Тодор Бояджиев, Краснодар Беломорски и Михаил Вълв, главния секретар на СТДБ Стефан Начев, заместник-председателите на Върховния комитет Гено Пухов и Кирил Сарджев, представители на Тракийския научен институт д-р Ваня Стоянова-научен секретар на ТНИ, проф. Светлозар Елдъров, Даниела Коджаманова, членът на Централното ръководство Цанко Атанасов и Ангел Петров, членовете на Върховния комитет Мария Божкова, чл. кор. проф. Георги Михов – ректор на Технически университет – София, Ангел Коджаманов, председателите на тракийски

Паметник на Капитан Петко войвода вече посреща всеки, който влиза от Гърция у нас, през едноименния контролно-пропускателен пункт при Свиленград. Инициативата за поставянето на паметника е на Съюза на тракийските дружества в България със съдействието на Община Свиленград и е по повод 175 години от рождението на легендарния войвода. Паметникът беше преместен на границата с Гърция от столичната Борисова градина, след като стана ясно, че в парка няма да бъде обособена алея на войводите, каквото е било първоначалното намерение на общината. Паметникът е дело на скулптора Стою Тодоров, тракийски бежанец, от чието рождение тази година се навършиха сто години. Преди

да бъде поставен на входа на България, паметникът беше напълно ремонтиран.

На официалното откриване на паметника на 16 ноември т. г. дойдоха вицепрезидентът на Република България Илиана Йотова, председателят на Съюза на тракийските дружества в България Кристиан Премьянов, областният управител на Хасково д-р Стефка Здравкова, народният представител д-р Георги Йорданов – председател на тракийско дру-

жества Стефан Колев, Мариана Ликова, Маргарит Петров, Кирил Киряков, Нели Ташева, Василка Вангелова, Тодор Каваков и др., тракийци от цяла България – от София, Варна, Търговище, Бургас, Свиленград, Ямбол, Сливен, Хасково, Харманли, Димитровград, Пловдив, Любимец, Асеновград и др.

Звучи песента „Петкольо, капитанине.“ Една след друга пристигаха групи тракийци от различни селища на страната, носят знамена „Тракия“ и венци и цветя и площадът се изпълни с хора. Водещите актьорите от Хасковския театър Стефан Цирков и Иванка Шекерова представиха рецитал за Петко войвода и тракийската бежанска участ. Хорът при тракийското дружество в Свиленград изпълни „Ясен месец“.

Думата бе дадена на Красимир Премьянов, който подчерта, че поставянето на паметника на ГКПП с Гърция цели да напомни на братята гърци, че Войводата се е борил и за тяхната свобода, че Беломорието и Родопите са освободени благодарение на неговата активна и водеща роля и, за да ни напомня, че ние не сме забравили своята собствена история. Нека младото поколение да знае, че има такива безкористни герои, които са давали живота си не за блага и изгоди, а за да видят България свободна и единна. Паметникът е дарен от Столична община, след като се променя планът на Борисовата градина. Община Свиленград прие радушно идеята в района на ГКПП „Капитан Петко войвода“ да бъде поставен паметник на този голям български революционер и радетел за свободата на Тракия.

Продължава на 2-а стр.

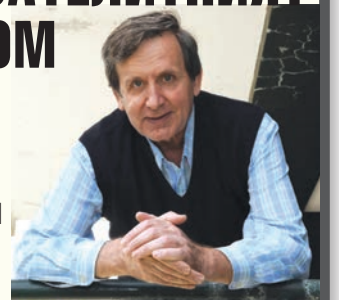
Дните се нижат. Времето тече.

Абонирахте ли се?

„ТРАКИЯ“ Е ВАШИЯТ ВЕСТНИК
Каталожен номер 759

ИСТОРИКЪТ АКАДЕМИК ГЕОРГИ МАРКОВ:

100 ГОДИНИ СЛЕД НЪОЙСКИЯ ДИКТАТ ОЩЕ Е В СИЛА САТЕЛИТНИЯТ НИ СИНДРОМ

Имаме добри дипломати, но грешна външна политика

ИНТЕРВЮ НА МАРИЕЛА БАЛЕВА

- Навършват се 100 години след една от най-черните дати в новата ни българска история – на 27 ноември 1919 г. е подписан Ньойският договор между победителите в Първата световна война и България. Макар и цял век след това, раните ни не са зараснали още – така ли е, академик Марков?

- Това е наистина много тъжен спомен, раните от него кървят и до сега, защото Ньойският договор всъщност е един диктат. Това не е договор, защото няма преговори, а просто Великите сили и техните съюзници от Съглашението налагат условия, които са крайно несправедливи, и които ще доведат 20 години след това до Втората световна война. Въпреки че тогава председателят на конференцията в Париж Клемансо, заявява, че това е последната война. Точно тази Версайска система от договори, както е известна, уреди причините за следващата световна война.

- Защо?

- Защото не може това, което е несправедливо за един народ, да бъде справедливо за друг. И нашият народ преживя своето поредно национално крушение. След 1913 г., въпреки победите в битките по бойните полета, България загуби Първата световна война заедно със своите съюзници. Ньойският договор е наказание за погрешния избор от лятото на 1915 г., когато цар Фердинанд и правителството на Васил Радославов вкарват България във войната на страната на Централните сили. А това става, защото Берлин и Виена обещаваха повече, отколкото страните от Антантата.

- През тези 100 години историята показва, че българските политици не винаги правят най-добрия избор и той често е грешният. Коя е причината за това?

- Българската външна политика от 140 години страда от сателитен синдром. Залага на една Велика сила, като си въобразява, че тя ще е вечна и непобедима. Заложил на Кайзеровия райх и загубил Първата световна, заложил на Третия райх - той се сгромоляса и ние загубихме и Втората световна война, на царска Русия – и тя изчезна преди повече от 100 години, после имаше един велик Съветски съюз – и той изчезна преди близо 30 години. Сега отново сателитният ни синдром е в сила. Въпреки, че сме в ЕС, ние залагаме на Чирчо Сам от САЩ. Ето сега министър-председателят Борисов ще посети Белия дом и ще се ръкува с Доналд Тръмп, тъй като реши да купи самолетите. Не бива да се залага само на една Велика сила, дори на една империя, защото империите не са вечни. Единствената, която възкръсна, е Китай – Поднебесната империя.

- Това ли е фаталният грях на българската външна политика?

- Да, това е. Избират по-лесната политика – когато буквално заявяваш подчинение на началника.

Продължава на 3-а стр.

„НА МЕН НЕ МИ ТРЯБВА ЦАРСТВО, ОЩЕ ВЕЗИРСТВО...“

Изказване на вицепрезидента Илияна Йотова пред паметника на Капитан Петко войвода

„На мен не ми трябва царство, още везирство. На мен ми стига царството, дето мечи народът, гладни сиромаси, вдовици с дребни дечица“. Уважаеми дами и господа, избрах тези думи на Капитан Петко войвода да се обърна към вас, защото в това изречение се съдържа духа на един голям българин, на един голям герой и неговия светоглед. Малцина са онези, които могат днес да се подпишат под тези думи.

Капитан Петко войвода е част от дългата героична българска история, син на Тракия, и на Странджа и на Родопите, но преди всичко български син, който ни остави такъв завет, че да бъдем достойни за делото му, за саможертвата му, за живота му. Още съвсем малък, юноша на 17 години, тръгва по дългия път на борбата за освобождение. Смел до безразсъдство, дързък, умен, хитър само години след това той се превръща в легенда за всички, които са под турския ятаган, в робството. Години по-късно той ще заслужи дори уважението на поробителя, защото е човек с планетарни възможности, защото освобождава не само българи, но отива чак до остров Крит с другата ле-

генда Гарибалди, за да се бори за чуждата свобода. Защото знае, че свободата няма националност, българи, народи на Балканите, всички искат своята свобода. И тогава когато я постигна като участник в Руско-турската война отново не сложи оръжие, отново не се примира, защото 1878 година донесе свободата, но отново раздели изстрадалия

български народ.

Вгледайте с в този паметник на Стою Тодоров. Вижте очите на Капитан Петко войвода. В тях, уважаеми тракийци, са вашите сълзи, на жертвите, на бежанците, оставили дом и близки, за да тръгнат назад по пътя към родината, разделени и отчаяни. И в тези очи е и силният блян, мечтата за обединението на един героичен народ. Днес всички ние българите повече от всякога имаме нужда от единение помежду ни, защото можем да бъдем силни само тогава когато сме заедно. Преследван от чужди, изоставен от своите, измъчван, прокуден Капитан Петко войвода нито за секунда не намрази страната си, остана верен на родината до края на живота си, макар че си отива само на 55 години. Много добре, че тук са се събрали толкова много хора, че има толкова много млади, че сте довели децата си. Любовта към отечеството, към свободата, към героизма, към единението – тези добродетели на Капитан Петко войвода трябва да предадем на следващото поколение, длъжни сме да го направим.

Искам да Ви благодаря, г-н Премянов, на Вас и на тракийците в България затова, че предавате на поколенията спомена както за подвизите на героя на Тракия, така и за тежката съдба на тракийците. Години наред продължавате да търсите справедливостта. Още няма справедливост за тракийци. Българската държава е в дълг към вас, всячески трябва да подкрепя дейността на Съюза на тракийските дружества в България. Каузата ви е достойна за уважение от всички българи. В лицето на президентската институция имате верен съюзник. Имам една мечта: всеки, който минава през граничния пункт, да отправя взор към към внушителната фигура на Капитан Петко войвода и да се попита – достоен ли съм за този герой. Верният отговор ще бъде и отговорът за бъдещето ни.

ПАМЕТНИК НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА...

Продължение от 1-а стр.

Бившият кмет Георги Манолов, арх. Анастас Карчев, като главен архитект на Община Свиленград, и ръководството на СТДБ избраха мястото на паметника с най-голяма видимост за влизачите в Република България. Председателят на СТДБ благодари за съдействието на Столична община, на Община Свиленград, Агенция „Митници“ и на всички тракийци, с чиито доброволни дарения паметникът е намерил своето достойно място.

Прочувствено слово произнесе вицепрезидентът Илияна Йотова, което бе изпратено с бурни ръкопляскания (Словото поместваме отделно)

В словото си кметът на Свиленград арх. Анастас Карчев подчерта, че паметникът на Капитан Петко

войвода е намерил своето постоянно място на ГКПП, който преди 15 години на 4 декември 2004 г. е преименуван на негово име. А районът на Свиленград исторически е най – логичното място да се почете защитникът на Тракия, защото 80% от населението на Свиленград и общината са потомци на тракийци от Одринска и Беломорска Тракия, а след 1913 г. и особено след Ньойския договор от 1919 г.

градът приютява хиляди бежанци и става център за тяхното настаняване и разпределение. Кметът също е потомък на тракийски бежанци.

Когато вицепрезидентът Илияна Йотова, Красимир Премянов и арх. Анастас Карчев открия паметника и внушителната фигура на Капитан Петко войвода

„се изправи“ пред мнзинството, площадът се огласи от възгласи и ръкопляскания.

Негово Високопросвещение Старозагорският митрополит Киприан освети монумента, дело на скулптора Стою Тодоров. „Многоя лета“ и националният химн огласиха пространството около паметника, отрупан с цветя. В основата на постаментта бе поставена пръст, донесена от родното място

на героя Доган хисар (днес Есими, Гърция) от Маргарит Петров, председател на тракийското дружество в Харманли. Присъстващите отрупаха паметника с венци и цветя.

Всички национални и местни медии отразиха събитието, което е част от програмата на СТДБ за честване на 175-годишния от рождението на Капитан Петко войвода.

ОТЛИЧИЕ ЗА ПОЕТА ИВАЙЛО БАЛАБАНОВ

Председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов се среща с поета Ивайло Балабанов в дома му в Свиленград. Той му връчи юбилейния медал „175 години Капитан Петко войвода“, с което е удостоен с решение на Централното ръководство за неговия принос за утвърждаване на тракийската кауза. Ивайло Балабанов прие отличието радостно и с благодарност.

Тракиецът Ивайло Балабанов е един от най-ярките поети на нашето време. Той е роден в с. Хухла, Ивайловградско. Завършва гимназията в Ивайловград, след което работи по изграждането на Кремиковци, язовир „Ивайловград“, „Пътни строежи“ и др. Известно време работи като програмен ръководител на радиовъзел – Ивайловград. Дълги години живее в Хасково, след което се установява в Свиленград. Печатал е свои творби в почти всички големи столични литературни издания, както и във вестници, списания и алманаси в цялата страна. Автор на книгите: „Да се загледаш в звезда“ (1979), „Окова за щурец“ (1984), „Парола „Любов“ (1988), „Религия“ (1990), „Тракийски реквием“ (1997), „Избрано“ (1998/; „Песни за старо вино“ (2003, поетичен сборник в два тома/. Носител на награда от „Южна пролет“ (1980), награда на Съюза на българските писатели (1987 г.), националната награда „Изворът на Белоногата“ (2001г.), книга на годината – 2004 г. за „Песни за старо вино“, литературна награда за цялостно творчество „Александър Паскалев“ (2005), награда за патриотична поезия на името на Георги Джагаров (2006), златен медал „Капитан Петко войвода“ на СТДБ. Почетен гражданин е на Ивайловград, Кърджали и Свиленград. Член е на СБП. Лауреат на Националната награда „Пеньо Пенев“ за 2008 г.

Тракийци не само четат любимия си поет, но неговите стихове от поемата „Сила“ и „Тракийски реквием“ влизат в техните рецитали и спектакли, както и стихотворенията „България“, „Принос към европейската история“, „Тежък хляб“, „Допиване на последната чаша“, „Ивайловградски въпрос“, „Сутрешна закуска“ и др.

На срещата участваха и зам. председателят на Централното ръководство на СТДБ Краснодар Беломорски, народният представител д-р Георги Йорданов, председател на тракийското дружество „Войвода Руси Славов“ – Пловдив, Василка Вангелова- председател на тракийското дружество в Свиленград, Тодор Коруев – главен редактор на в. „Тракия“. Обсъдени бяха и проекти за бъдещи издания на поезията на Ивайло Балабанов.

ПОЗДРАВИТЕЛНИ АДРЕСИ

По повод откриването на паметника бяха получени поздравителни адреси – от БСП, подписан от Корнелия Нинова, в който наред с поздравленията за инициативата на СТДБ да поставят паметника на Капитан петко войвода на едноименния ГКПП се казва: „175-ата годишнина от рождението на Капитан Петко войвода е повод да си припомним идеала му – Свободата на Отечество. Голяма е ролята и значимостта на Петко Киряков и за тракийското движение. Като основател на Одринското емигрантско дружество – Странджа“ той продължава да защитава интересите на българското население, останало в пределите на Турция и постави началото на освободителната организация на българите бежанци от Тракия, ратуваща за целокупна България.

Поздравление по повод откриването и освещаването на паметника е изпратил и Георги Костов, директор на Агенция „Митници“, който изказва адмирации по инициативата на паметника на този забележителен родолюбец и воин, оставил завинаги името си в алеята на бойната слава и в сърцата на всички родолюбиви българи.

ИСТОРИКЪТ АКАДЕМИК ГЕОРГИ МАРКОВ:

100 ГОДИНИ СЛЕД НЬОЙСКИЯ ДИКТАТ...

Продължение от 1-а стр.

Спомням си Тодор Живков през 1970 г., когато беше отбелязана 100-годишнината от рождението на Ленин, и той заяви в Москва пред целия свят: „Който не обича Съветския съюз, той не обича България“. И поради това Живков беше 33 години на власт. Със Съветския съюз загубихме Студената война. Поуката от тези 140 г. българска външна политика е, че сателитният синдром не носи нищо добро. Така че ние спечелихме битките по бойните полета на Балканите, но Германия загуби войната на Западния фронт. А Ньойският диктат е един лош превод на Версайския договор.

Неизбежна ли беше трагедията от Ньой, академик Марков?

- Да. Намесата ни, изборът ни беше погрешен. Защото през лятото на 1915 г., известно като българското лято в международните отношения, и двете коалиции се борят за българския меч на Балканите и наддават за него. Но цар Фердинанд и премиерът Васил Радославов са двете основни фигури за избора ни на страната на Германия. В този търг за българския меч те залагат на този, който предлага повече, а не на този, който може да спечели войната.

Могло ли е да се предвиди, че Германия няма да спечели войната?

- Могло е, защото много гласове в българската политика и наши военачалници са заявявали: „Да, германската армия е най-добрата в света като въоръжение, дисциплина, тактика и стратегия. Но Германия няма ресурси да спечели войната срещу останалата част на света“. Германия и в двете световни войни беше обречена. Виждате – това е война на моторите и машините, а Германия няма нефт, няма петрол, какви машини? Разчитали са на изворите в Румъния при Плоещ. Но с намесата на Щатите през 1917 г. съдбата на Германия вече е обречена. Защото и тогава САЩ са най-голямата индустриална сила. Те произвеждат много повече военна техника, отколкото Германия и всичките ѝ съюзници. Да не говорим за такива империи като Британската и Френската със своите колониални войски. Та нашите дядовци за пръв път виждат чернокожи на Южния фронт. Срещу нас се бият не само армиите на Франция и Великобритания, но има и руски дивизии, има и колониални

войски от Занзибар, от Сенегал, от Австралия, от Нова Зеландия, от целия свят. Как може ние да спечелим тази война!

- Ньойският погром върху България ще изчисляваме още дълги години, но да кажем какво губим след него?

- Териториалните ни загуби са големи. Това са повече от 11 000 квадратни км и 2 милиона население. В Париж с Ньойския диктат се потвърждава несправедливостта на Букурещкия договор от 1913 г. – първото ни национално крушение във Втората Балканска война. Надеждата ни е била този път България в съюз с Германия да постигне своето национално обединение. Тя не само не го постига, но претърпява още едно. Вътре в пределите на Царство България избухва и гражданска война. Настъпва разделение на нацията в свободна България. В края на Първата световна война през септември 1918 г. във Владая, дори в съвсем близката Горна баня – българи започват да убиват българи. И така в ход е жестока изстребителна гражданска война. Ето как освен че губим своето национално обединение, в самата българска държава настъпва национално разединение.

- Моралните последици от тази национална катастрофа не изглеждат ли по-страшни, акад. Марков, защото те са факт и днес?

- Да, така е. Много по-силна е болката от въпроса защо и как, кой е виновен. Цар Фердинанд абдикира в полза на сина си. И цар Борис III изпада в изключително трудно положение. Той има на главата си корона от тръни, както се казва, а не корона от диаманти. Васил Радославов – другият виновен, и той заминава за Германия. Стамболийски прави държавен съд, който да се разправи с виновниците. Той обаче го използва, за да се разправи

със своите политически противници и със старите политически партии. Днес омразата и разделението продължават, макар и в друг аспект.

- Колкото и жертви да даваме, колкото и големи победи да имаме, се оказва, че Великите сили решават всичко, нали?

- Да, и от там е този поразителен синдром, който и днес е в сила за нас. Каквото и да правим, каквито и победи да имаме, Великите сили решават нашата съдба. И затова дайте сега да си изберем една Велика сила – това е логиката на политиките ни. Изгонихме Дядо Иван, за да дойде Чичо Сам, образно казано. Това го има и днес. Ние не вярваме в собствените си сили. А тогава сме вярвали, че можем да постигнем национално обединение. Но след националните крушения казваме: „Добре де, 200 000 жертви, млади мъже загиват, за какво беше това?“.

- Казвали сте, че след черния за нас Ньойският договор българи са палели свещи в църквите и се молили да се върне Османската власт... Наистина ли отчаянието е стигало дотам?

- Да, македонските българи го правят, казвали са: „То стана по-лошо от турско“ и са палели свещи да се върне османската власт. Защото тогава македонските българи са били признати като нация, имали са македонски училища, читалища и изведнъж Сърбия и Гърция завземат черквите, унищожават българските книги и българските училища стават техни, прогонват нашите митрополити. Вардарска Македония я обявяват за Южна Сърбия. Принцът регент Александър държи една реч в Скопие в края на 1918 година пред нашите първенци и казва: „Ей разберете, понеже и Бог е сърбин, трябва да станете прави сърби“. Те казват, че няма българи. А гръцкият министър-председател Венизелос е по-изтънчен по византийски. Той обявява българите за българовластни елини. Казва, че това са елини, които са забравили майчиния език. Бодат им езика с карфица, когато проговорят български. Истината е, че става по-лошо от турско.

- Поетът Стоян Михайловски публикува след Ньойския договор едно писмо, което буквално раз-

търсва и днес, когато го четеш. Той нарича българския войник „гигант мечоносец“, а сравнява нашия държавник и дипломат с нищожно джудже, запъртък, две

СТОЯН РАЙЧЕВСКИ
ДОЛУ НЬОЙ!
1919

ПОРЕДИЦА
БЕЖАНЦИ
Издателство „Захарий Стоянов“

педи чилиак. И изригва с думите си: „Народите плащат за некадърността на своите първенци – бездарни държавници и дипломати“. Прав ли е?

- Абсолютно е прав този мрачен мислител и философ, написал химна „Върви, народе възродени!“, в определенията си за политиките. Но първо трябва да правим разлика между външна политика и дипломатия. От шестте столици на европейските сили петима наши пълномощни министри – 1914-1915 г. – предупреждават, че Германия ще загуби войната. Само Димитър Ризов се обажда от Берлин, че Германия ще я спечели. Дипломатите предупреждават, но външната политика се решава тук. Така че ние имаме добри дипломати, но лоши политици. Българските политици не заслужават подвизите на българския войник. Вместо да използват подвизите му, за да направят печеливша дипломатия, те се обричат докрай с Големия брат, както сега казват. А Големият брат ни доведе няколко пъти до национални крушения.

- Известно е от историята, че Великите държави не обичат „самоунижението, нископоклонството, подлизурството в своите противници“ – пак думи на Михайловски. Ние обаче се кланяме доземи, за днес – да не говорим. А „Daily News“ окачестви и оцени така това поклоняване тогава: „Нима личното достойнство и личното достолепие са качества, неизвестни на бреговете на долината Дунав?“...

- Западните политици на Великобритания, Франция и САЩ имат

имперско мислене. Те мислят стратегически в една далечна перспектива. Това е липсвало на българските политици, които нямат усета, че когато се борим за нашия национален идеал, трябва да влезем и в кожата на онези отсреща – да се разбере какво допускат и какво отказват. Има емоции в българската външна политика, желаното се взима за действително и идва сателитния синдром. Самоунижението ни, нископоклонството ни дразнят, а големите сили уважават тези, които имат гордост, самопочит и т.н.

- Още се помни как хиляди българи отиват под прозореца на Иван Вазов, за да чуят какво ще им каже той. Не отиват под прозорците на политиките, а на мъдреца Вазов.

- Тогава на балкона на Министерския съвет се появяват някои министри, те мислят, че народът отива под техния балкон, но те отиват под балкона на къщата на Вазов, който въпреки националната трагедия им казва: „Вярвайте в едно по-добро бъдеще, България ще преуспее, няма да загине“. Днес нямаме такъв морален авторитет като патриарха на българската литература тогава. Вазов, който днешните властимащи искат да ревизират в учебниците по литература, дори да изхвърлят... Днес нямаме Ньойски диктат, светът е объркан и все сме на ръба на противопоставянето. Но въпреки всички тези проблеми, българският народ има още нещо възрожденско у себе си.

- Пълноправен член сме на ЕС, а имаме ли достатъчна тежест в Европа?

- Българските държавници трябва да имат и национално, и човешко достойнство. Трябва да умеят да кажат „Не“. Унизително е един български политик да се прекланя пред Големия брат. Великите сили като видят някой послушен сателит, не го ценят. Крайно време е да престанат да се фукат с тези портрети – „аз и папата, аз и Макрон, аз и кралицата“... Да си се снимат с големците, но да си сложат фотоите в албума, а не по рафтовете и стените. Тогава ще имат авторитет и в страната, и навън. Трябва да умеят, когато е необходимо, да кажат: „Извинете, но ние сме на друго мнение“.

- Простихме ли се с мечтата на българите за национално обединение?

- Трябва да има идеал за духовно обединение на българите. Дори без да се променят граници да защитим интересите на българите и извън тях. Намаляваме в пределите на българската държава, но навън са милиони. Трябва да има духовно обединение в името на българите. България и българите не бива да се противопоставят. За това, че те са извън днешните ни граници, вина имат политиките. Продължаваме да преживяваме резултатите на националните ни крушения не само на техните годишнини. Нужно е да говорим за тях, защото те се чуват. Македония е последица от нашето национално крушение. Няма как да загърбим историята. Тя носи горчиви поуки, които можем да извлечем – най-вече от Ньойския диктат.

(в. „Труд“)

„РОДОПСКИ КНИГОПИС“ – КОЛОСАЛЕН ТРУД НА ПЕТЪР МАРИНОВ

ИВАН Д. ХРИСТОВ

Похвална е инициативата на изследователя – документалист и бивш директор на Държавен архив – Пловдив, Александър Маринов – син на изтъкнатия родоповед Петър Маринов, да издаде цялото богато книжно и архивно наследство на своя баща. Това са повече от 20 заглавия, сред които романизираната биография „Някога...“, в четири части, „Смолян в миналото“, „Сто и двадесет години Проглед“, „Балканската война и българските мохамедани в Родопите“, „Христо Караманджов – радетел на българщината в Родопите“, няколко книги за видни дейци на Дружба „Родина“ и други.

За да осъществи споменатите по-горе издания, Александър Маринов издирва, събира материали, пише предговори и обяснителни бележки към тях, илюстрации, справки, една постоянно ангажираща работа, с която той се справя успешно. Подготвя и още някои издания за печат, които се надяваме да видим в близките няколко години.

Към личния архивен фонд в Държавен архив Пловдив Александър Маринов придава цялата научно-справочна библиотека на баща си, която съдържа 3200 тома, свързани предимно със Средните Родопи. Петър Маринов е учител, историк, краевед – родоповед и общественик, наречен с право „родопския патриарх“ от писателя Николай Хайтов. Негов „духовен баща“ е видният родопски будител и книжовник Стою Шишков.

През 1937 година Петър Ма-

ринов е един от учредителите на Българомохамеданската културно – просветна организация Дружба „Родина“ – Смолян. Той води протоколите от заседанията, кореспонденцията, а по-късно редактира органа на дружбата „Сборник Родина“. Работи активно за културното и просветно издигане на българите мохамедани, за приобщаване към българщината, освобождаване от необходимите атрибути в ежедневието им, осъзнаване на своя родов корен и живата им връзка със старата християнска вяра.

През 1946 година, когато в Париж се водят мирните преговори и Гърция и Турция имат претенции за Родопите, (че уж там не живее българско население), ръководителят на българската делегация Васил Коларов, изпраща спешно свой сътрудник да издири сборниците „Родина“ и да ги представи на комисията като доказателство за българския характер на планината. Пратеникът намира Петър Маринов в родното му село Проглед и получава от него комплект от сборниците. Така те допринасят Родопите да останат в пределите на българската държава.

За народополезната си, родолюбива и книжовна дейност Петър Маринов посмъртно бе удостоен със званието „почетен гражданин“ на Пловдив и Смолян.

Фундаменталният труд „Родопски книгопис“ има своята предистория. През 1948 година Институтът по история към БАН възлага на изтъкнатите родопски дейци и изследователи Кирил Василев, Риза Солаков и Петър Маринов

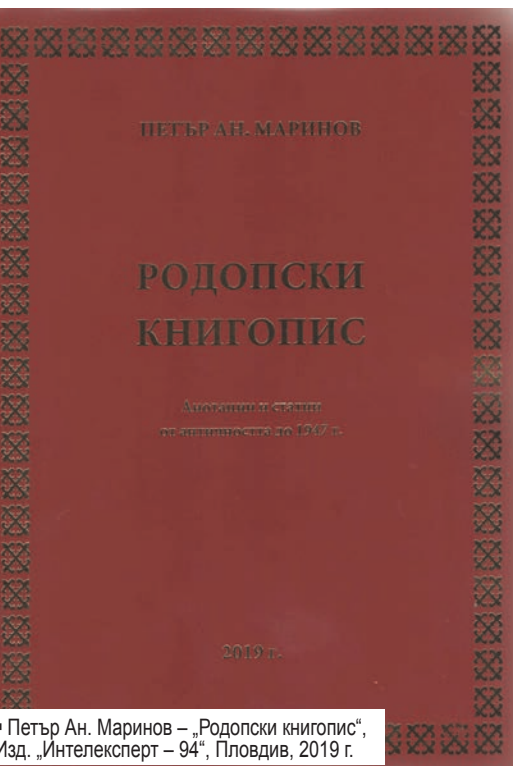
да съставят един труд, свързан с миналото, бита и същността на българите мохамедани като част от българската общност. Риза Солаков отказва под предлог, че като директор на българомохамеданската гимназия „Мехмед Синап“ в Пловдив е много ангажиран. Кирил Василев пък отказва, поради личностни отношения и партийни подбуди да работи заедно с Петър Маринов.

С тази непосилна за сам човек задача се заема Петър Маринов. Преди това той решава да издири всичко писано за Родопите и българите мохамедани от античността до съвременното, и от там да се пристъпи към възложения труд. По това време по стечение на обстоятелствата Петър Маринов работи като секретар в народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив и има достъп до всички писмени документи, исторически и книжовни източници, съхранявани в нея. В продължение на две години той успява да състави Родопския книгопис, който първоначално е наименован „Родопски и българомохамедански книгопис“, с анотации за всичко писано от Античността до 1947 година. Обемният машинопис е приет от колегията на БАН, но и до днес не е издаден. Едва сега този обемист над 500 страници библиографски труд излиза под заглавие „Родопски книгопис“, благодарение на неговия син Александър Маринов и финансовата подкрепа на неговите наследници. Книгописът се отпечатва така, както е съставен от автора.

Съдържанието на „Родопския книгопис“ включва опис на книжнината по всички родопски въпроси: обществени, стопански,

научни и културни, а също така и художествената литература, засягаща този край, както и книжнината на всичко писано за българите мохамедани в Родопите. Двама въпроса в книгописа са взаимно свързани, където се говори за Родопите, там става въпрос и за българите мохамедани и обратното, когато се говори за българите мохамедани, почти винаги се говори и за Родопите.

Такъв колосален писмен труд изисква голяма издирвателска, събирателска и систематизаторска дейност. Невъзможно е човек сам всичко да прегледа, прецени, от-

■ Петър Ан. Маринов – „Родопски книгопис“, Изд. „Интелексперт – 94“, Пловдив, 2019 г.

Написан е нов предговор с пояснения за ползването му. Направени са и езикови поправки съобразени със съвременния правопис. За по-голяма яснота са дадени анотации на писмените извори от Античността и Средновековието до 1947 година. Подреждането на материала е в хронологичен ред по години, което дава възможност да се проследи развитието на книжнината, а от там и на обществената и културен живот в Родопите.

В отделните части материалите са подредени азбучно, а в края за улеснение за ползвателите му са дадени именен, географски и тематичен показатели. Всяка анотация започва с пореден номер, който е посочен в показалците.

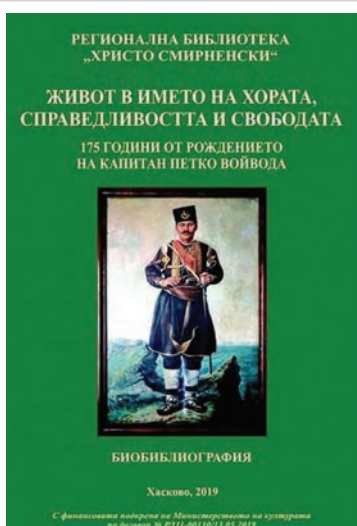
дели и отбележи в един книгопис, колкото и да е обширен, все ще е непълнен. Целта на автора обаче е постигната. Книгописът ще улесни всеки любознателен читател, който проявява интерес към историята, миналото, бита и традициите на родопчани и Родопския край.

Родопският книжовник Петър Маринов се изявява като родолюбец и борец за опазване на народния бит, традиции, език, като пазител на националната идентичност на българина. От този ценен библиографски труд се нуждае всеки родолюбив българин. Вярвам, че неговата историческа, литературна и библиографска стойност ще расте с времето и ще бъде полезен и на следващите поколения.

БИОБИБЛИОГРАФИЯ НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА

„Живот в името на хората, справедливостта и свободата“ – така се нарича биобиблиографията, издадена от Регионалната библиотека „Христо Смирненски“ в Хасково. Поводът за съставяне на книгата е отбелязването на 175-годишнина от рождението на Петко Киряков, известен като Капитан Петко войвода – една историческа личност, чиито подвизи и заслуги в миналото трябва да се помнят и да се предават в бъдещето. Биобиблиографските материали обхващат периода между 1885 г. и август 2019 г. Това е вторият биобиблиографски справочник за войводата след издадения във Варна през 2009 г. година. Включени са близо 800 документа – книги и сборници, статии от централни и местни периодични издания, грамофонни плочи с песни, посветени на Капитана и архивни документи, притежание на Държавния архив – Хасково и Регионалната библиотека. Съдей-

ствие с материали и информация са оказали тракийското дружество „Георги Сапунаров“ – Хасково, Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Централният държавен архив, Държавният архив – Бургас и най-много са съдействали колегите от Държавния архив – Хасково, които са предоставили архивни документи за библиографско описание и фотозаснимане. Биобиблиографията, посветена на Капитан Петко войвода, е предназначена за широк кръг потребители – краеведи, историци, архивни, библиотечни и музейни специалисти, студенти, ученици и читатели с интерес към историята на България и личностите, творили тази история. Ето кои са авторите: съставители Боряна Николова и Златка Среброва, редактор Кирика Страшникова. В справочника са публикувани „Кратки биографични данни на Капитан Петко войвода“ из архива на Борис Колев, съхраняван

в Държавния архив – Хасково (ДА – Хасково, ф. № 1777, оп. 3). Борис Колев е най-изявеният краевед в Хасково, който има две книги за Петко войвода и много статии и изследвания. Сборникът има именен показател и показател на периодичните издания, от който е видно, че най-много публикации за войводата има във вестник „Тракия“. Справочникът е издаден в Хасково с финансовата подкрепа на Министерството на културата по проект за регионална дейност.

НОВО ИЗДАНИЕ НА „СЕЛО ТЪРНОВО, ОДРИНСКО“

ДИМИТЪР ТУЖАРОВ
Село Търново,
Одринско
КРАТЪК
ИСТОРИЧЕСКИ
ОЧЕРК

Село Горна Студена, област Велико Търново, е родното място на Димитър Тужаров, автор на книгата „Село Търново, Одринско. Кратък исторически очерк“. Той е потомък на тракийски бежанци от с. Търново, Узункюприйско, Одринска Тракия, извършил е огромна събирателска и проучвателна работа преди да напише книгата. По случай 100 годишнината от рождението на автора и преиздаването на книгата му през 2019 г. в негова памет в с. Горна Студена бе организирана среща, в която участваха близки и роднини на автора и гости от Павликени, потомци на тракийски бежанци от с. Търново, Узункюприйско. Дъщерята на автора Петранка Тужарова разказва интересни спомени за баща си, за годините в с. Горна Студена. Тя говори и за преиздадената книга. Румяна Борисова от Павликени, потомка на тракийски бежанци от с. Търново разказва за Националната инициатива – експедиция „По обратния път на дедите ни“ и за посещенията в с. Търново, Узункюприйско, за срещите с кметовете и местното население, за всичко видяно в селото и най-вече за посещението на българската църква „Свети Георги“, която и до днес си стои там в селото и напомня за тракийци. Участниците в срещата посетиха и Военно-историческия музей „Владимир Александрович“ в Горна Студена, известен още като „Главна квартира на руската дунавска армия 1877 година“ и открит през 1907 г. по идея на Стоян Заимов.

ЗАБРАВЕНИ ВОЙВОДИ

**КОСТА МИТЕВ
САРАКОСТОВ (АДМИРАЛА)**

Коста Митев е един от активните дейци на революционното освободително движение в Тракия и Македония. Той е роден на 14 август 1882 г. в с. Доганхисар, Беломорска Тракия. Племенник е на Капитан Петко войвода. Баща му, който се сражава в четата на капитан Петко, впоследствие е убит от турците. Коста Митев завършва прогимназия в родното си село.

В национално-освободителните борби се включва през 1905 г., като става четник при войводата Константин (Вълчо) Антонов в района на г. Ксанти и Ахчелебийско. В 1908 г. в Солун се запознава с Христо Чернопеев, Тодор Паница и други дейци на македоно-одринското революционно движение и скоро след това се включва в четата на Чернопеев в района на г. Банско. Балканската война го заварва като четник в четата на Пейо Яворов – от 22 септември до 9 ноември 1912 г. в Разложко. След разпускане на четата Коста Митев остава да работи в Кавала като

интерниране по островите, както и за посещението на гръцкия крал Александър, изказванията и поведението на представителите на различните етноси в района, приемане на предложението града да се преименува на Александрополис. На 4 септември 1920 г. Коста Митев е екстрадиран под конвой за България.

В периода 1920–1923 г. Коста Митев е отново активен участник в националноосвободителното движение в Тракия. В създадената Българо-турска вътрешна тракийска революционна организация с главен войвода Таню Николов той е войвода на чета и началник на пета група, състояща се от 74 души. От февруари 1923 г. става секретар на организацията. Добре образован – владее френски, гръцки и турски език-участва в изготвянето на Устава на организацията. В дневника му са изброени имената на активните дейци на тракийското освободително движение през този труден за българите етап – Константин Ненчев, Вангел Георгиев, Борис Казанлиев, Никола Гюмюшев, Асен Лазаров, Георги Ангелов,

ните и други проблеми на тракийските бежанци, съпричастен е към цялостната дейност на тракийското дружество в Пловдив.

**МИТРИО СТАМАТОВ
АРКУМАРЕВ**

Тракийският войвода Митрю Аркумарев е роден на 12 октомври 1881 г. в с. Доганхисар. Баща му Стамат Аркумарев е сред занаятчиите от селото, които подкрепят подготовката на Преображенското въстание. Още от невръстно дете Митрю остава сирак. Препитава се като младеж със земеделие и овцевъдство. Непокорен по нрав, Митрю не изтрайва турската управя и се присъединява последователно към четите на войводите Христо Арнаудов и Вълчо Антонов.

През Балканската война Митрю Аркумарев се включва като доброволец в българската армия. Отличава се със своята храброст при сраженията за пленяването на Явер паша при с. Мерхамли, в стълкновенията до с. Индере, в боя за отбиване на десанта при Шаркьой... Разгаря се Междусъюзническият военен конфликт. Митрю Аркумарев е четник в четата на Димитър Маджаров. Тракийските чети са там, където българското население има нужда от защита. В кръвопролитното сражение през август 1913 г. при с. Ятаджик (Маджарово) отново се проявяват неговата съобразителност и всеотдайност. Динамичното развитие на събитията принуждават Маджаров да раздели четата на две, като поверява едната част на Митрю Аркумарев. Целта е с маневрени бързи действия да се пресече пътя на турците, пленили хилядно българско население с намерение да го прекарат през местността Гяурада срещу Фере, отвъд Марица, и там да го изстребят. Четниците, водени от Аркумарев, успяват да потопят каиците, пресрещат колоната, помагат на жени и деца при преминаването на пълноводната Арда под обстрела на турците, с което дават възможност на четите на Руси Славов и Маджаров да заемат позиции. Именно подир тези събития Митрю Аркумарев е считан за войвода, както се пее в една от тракийските народни песни.

„Години се разбъркаха,
цареви се закараха,
за Анадола башибозуци
народа караха...“

Маджаров напред вървеше,
след него Русин войвода.
Митрю ми страшен войвода
На турци си пътя пресече.
Народа в България скриха,
старо и младо спасиха.“

През 1913 г. къщата на Митрю Аркумарев е изгорена. Семейството му тръгва заедно с други семейства за България. За преживяното е разказано в книгата на професор Милетич, който лично е разговарял с Митрю, с жена му Стоя, с брат му Груд, с когото е бил синът му Стамат при преминаването на Арда. Бил е на 6 години. В съзнанието му са се запечатали виковете на деца и възрастни, ужасната пукотевица,

Коста Митев, Таню Николов и Митрю Аркумарев

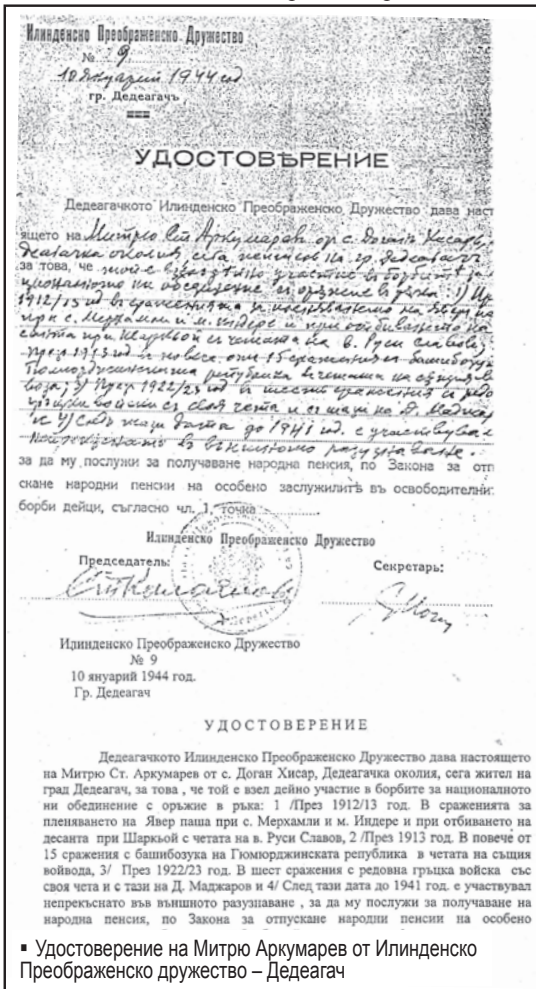
студената почервения вода. Все питал чичо си „Защо водата е червена?“ (приложение)

Избухва Първата световна война. Митрю Аркумарев постъпва в 40 пехотен Беломорски полк. Участва в епичните боеве при завоя на река Черна и като 1050, проявявайки забележително себеприщание и храброст. След подписване на Ньойския договор гръцките власти предприемат жестоки асимилативни действия, целящи физическото ликвидиране на преобладаващото население от етнически българи и турци, чиито домове се оказват извън пределите на България. Това подтиква към обединяване на усилията на вчерашните врагове и създаване на Българо-турска вътрешна тракийска революционна организация с главен войвода Таню Николов. Почти три години –1920–1923 г. Митрю Аркумарев е войвода на чета от българи и турци. Особено наситени със сражения с редовната гръцка армия е есента на 1922 г. и първата половина на 1923 г., когато Беломорието е окончателно обезбългарено. Митрю Аркумарев с четата си охранява колоните от бежанци, предпочели да се съхранят като българи. След разпускането на четите Митрю продължава своята патриотична дейност с мирни средства-настоятел и сътрудник е на Македонския турско-български вестник „Бъдеще“ (Истигбал), поместващ материали срещу гръцката окупация на Беломорска Тракия и Македония. Заедно с войводите Таню Николов, Коста Митев, Тодор Хвойнов и дейците Георги Вулев, Димитър Кудев, Стоян Калоянов, Димитър Дяков, Георги Калоянов

– Пушкин, Георги Беловеждов, Янко Караколев войводата Митрю Аркумарев участва в Първия конгрес на ВТРО на 2 март 1924 г. в помещението на културно – благотворително дружество „Тракия“ в Пловдив. След това до 1941 г. сътрудничи на българското външно разузнаване, събирайки сведения относно дислокацията на въоръжените на Турция и Гърция.

Семейството на Митрю Аркумарев е подложено на мъчения, интерниране и малтретиране заради четническата му дейност. Установява се през 1924 г. в с. Цар Калоян, впоследствие в Пловдив. След установяване на новата власт през септември 1944 г., войводата Митрю Аркумарев се завръща у дома си в Пловдив с пълното съзнание, че е заслужил мирни старини, че има право да се надява да бъде признат за поборник. Вместо това е арестуван и повече не се завръща. Опитите на съратниците му да го освободят закъсняват. Семейството му получава документ за безследно изчезнал. На два пъти през живота си Митрю Аркумарев се разминава със смъртните присъди на съдебни инстанции. Веднъж бива спасен от войводата Таню Николов, друг път гръцки офицер не изпълнява смъртната присъда и го пуска с другите осъдени четници по живо, по здраво. Без съд и присъда смъртта го застига в България, която той избра да защитава от чужди посегателства.

(По спомените и документи из личния архив на Стамат Митрев Аркумарев-син на войводата М. Аркумарев, предадени за съхранение в Държавен архив град Хасково)

Удостоверение на Митрю Аркумарев от Илинденско-Преображенско дружество – Дедеагач

учител в току що откритото българско начално училище. На 13 март 1913 г. постъпва доброволец в 13 Кукушка дружина на Македоно-одринското опълчение, а от юни с. г. в 15 Щипска дружина. По време на Първата световна война е войник в 4 Македонски полк и участва във всички походи и сражения на полка – при Куманово, Скопие, Велес, Прилеп, Удово, Беласица планина и др.

След подписване на Ньойския договор през 1919 г. българските войски напускат Западна Тракия. На тяхно място се установяват части на Съгласението под командването на генерал Шарпи.

На проведената през април 1920 г. конференция в г. Сан Ремо е взето решение Беломорска Тракия да се предаде на Гърция. Тези събития заварват Коста Митев като изпълняващ поста на български кмет в Дедеагач. Българските власти го упълномощават да ги представлява при предаването на града на гръцките власти. За тези драматични за българите дни в периода 28 май–10 юли 1920 г. разказва в дневника си Коста Митев – за проявите на жестоко с нищо неоправдано насилие над завареното българско население в Дедеагач и околните села – побои, изнасилвания, убийства, изгаряне на българските училищни и църковни книжа,

Тодор Хвойнов, Н. Чавдаров, Ал. Иванов, Иван Кадиев, Димитър Маджаров, Димо Николов, Тачо Хаджистоев, Дядо Петър, Коста Попето, Рафаил Каракачанов, Митрю Аркумарев, Стайко Запартов. През юни 1923 г. правителството на Александър Цанков слага край на четническата дейност в Тракия. На свикания Първи редовен конгрес на ВТРО на 2 март 1924 г. в Пловдив Коста Митев изнася отчет за дейността на Централния комитет на организацията. Избран е за действителен член на новото ръководство. До края на живота си през 1953 г. Коста Митев живее в с. Цар Калоян. Не престава активно да съдейства за решаването на имот-

ПЕТКО КИРЯКОВ — РОДОПСКИ ВОЙВОДА (1844—1900)

СТ. Н. ШИШКОВ

(Продължение от предишния брой)

Аз заповядах, всичките да ги залостят на двете врата на харемът, оставих по един от въоръжените ми другари на пет места около харемът на позиции и им поръчах, щом доближи някой от башибозуците, да стрелят на месо, а аз се покачих изново на камбанарията. Започна се ожесточена битка и десетки трупове вече се търкаляха около черковната ограда, а в черквата жените и децата пишат. Трябваше да се дава отпор на две страни: на башибозуците отвън, и на хората отвътре, които по едно време почнаха да насилват да се предадат. Наближаваше вече икиндия (навеждане слънцето към запад), у нас патрони не останаха, а пък башибозуците сполучиха да запалят струпания материал дървен при едната врата. Аз пък бях ранен в бузата и рамото и когато ме видяха хората в черквата привързан, още повече се отчаях и избезумях. Тогава аз прибягнах до следната хитрост: дигнах от камбанарията бяла кърпа в знак, че се предаваме. Гърмежите престанаха и настъпи едно весело брожение между обсадителите. В това време извиках да дойдат при горещите врата двама души да се уговорим. Дойдоха не двама, а десетина, на които казах, че повече няма да се противим и че сме в техните ръце вече, обаче да ни дадат два часа време да поуспирием изплашените жени и деца и да приберем оръжието и убедим тези, които би ни упорствували на предаването. Това време аз исках, защото се надявах, че все ще могат да пристигнат момчетата, ако би да им е отишло с време известието за положението ни, или ако не, да се засмрачава и се опитаме да избягаме.

Като направихме договора, аз влязох в черквата, успокоих обсадените и им казах, че ако жалят живота си, да ме слушат и изпълняват, каквото им кажа. В това време башибозуците се разшаваха из селото, напостлаха черги близо до черковния харем на една хубава поляна и след малко насядаха големците им водители, на които донесоха ракия и разни мезета. Тогава аз извиках моите двама другари скритом на камбанария-

та и им посочих, кой кого ще застрели, когато им дам знак, от насядалите башибозушки големци. Аз избрах и познах, кои им са водителите, като гледах на кого най-напред подават да черпят, като знаех как строго се пази и почита йерархическия ред и чин в Турция от турците. Слънцето вече залязваше зад хоризонта, а нашите обсадители бяха се вече добре утагожили, па сигурно и по прекарвали в пиенето си. В това време аз заповядах на другарите ми да изпразнят пушките си, и в същия час трима от големците башибозуци-водители се търколиха на местата си. Това неочаквано убиване внесе една паника между всички башибозуци и, както се разбра, помислили си, че са ги нападнали наши хора, наново пристигнали в селото. В един миг оставиха черги, убитите и всичко друго, що имаше на поляната, а някои и оръжието си, и с един устрем се подбраха и излязоха към един край от селото. Почна и да се смрачава. Тогава обаждам на селяните в черквата да излязат и без да се отбиват или делят, да следват подире ми, ако искат да бъдат избавени от башибозуците. На двамата въоръжени гърци (единият беше убит вече) казах да вървят напред, а аз с другарите и още някои от селяните, на които дадохме по някое оръжие от оставеното от башибозуците, останахме най-отдире. След като изведохме по тоя начин всички селяни от селото вън, упътихме се из нивите по пряк път по-скоро да доближим до линията. След два часа нас пресрещнаха моите 200 момчета, между които имаше и 10-на руски войници, изпратени тутакси след пристигането на оцелелия един от четирмата казака, който пеш едва отишъл два часа преди мръкване на първия руски военен пост.

Ний бяхме след това вече спасени.

Селяните изпратихме с няколко момчета зад демаркационната линия, а аз с дружината, макар и ранен на две места, гонихме през нощта башибозуците. Влязохме в селото Плаво, жив човек не намерихме и не видяхме. Подминахме Плаво и преди разсъмване сгацихме башибозуците между селата Демирлер и Миселим, съседни на Плаво. Схватката беше

кръвопролитна: башибозуци убити паднаха 200 души, ранени неизвестно, а от нашите 1 убит и 4 ранени. Башибозуците-въстаници се разбягаха и от тоя ден в Диотишко и Дедеагачко на Сенклеровото въстание се тури край, като завлече силите си към Кърджалийско и Ахачелебийско, на запад“.

След тая битка и геройско избавление на Плаво от явна погубел, Петко бил настанен в руската военна болница в Одрин, отдето след един месец грижливо лечение и гледане, излязъл съвършено здрав. Тук той се запознал с генерал Скобелева и други висши руски офицери, които го похвалили за геройството му, като му дали и една парична сума, един вид като награда.

На 5 юли Петко имал още една схватка в планината Бозтепе, Дедеагачко, с една малочислена потеря и оттам се прехвърлил в Пловдивско, повикан нарочно, за да даде отпор и в тоя край — долината на Арда — на Сенклеровото въстание и се намери в защита на изоставените във вътрешността на планините български села.

Подвизите, заслугите и прежеждията, които Петко имал в тоя край на Родопите, ще изоставим за сега, защото те имат неразривна връзка със Сенклеровото въстание, което увлече и мирното до тогава помашко население в широката вътрешност на тия планини. За това въстание, неговите причини и резултати ще имаме случаи специално друг път да опишем.

За Петко войвода било докладвано и в руския императорски дом и поради това покойният Освободител. Император Александър Николаевич изявил желание лично да види Родопския юнак. През лятото в 1879 година Петко заедно с генерал Скобелева заминал за Петербург. Там той прекарал няколко време, бил приет от императора, познакомил се с много висши руски военни лица, любезно и ласкаво приеман от всички и всякъде и за услугите и геройството му, които тъй високо били оценени от нашите освободители, било му подарено едно име от государствените земи в Киевската губерния за негова собственост и препитаване.

Но Петко не можал да се

помири с тоя живот и далечина от родна земя, та продал и менето си за около 15 хиляди рубли и дошъл и се установява завинаги в града Варна, дето горчиво му се отплаща от нашата слободия и дето още в разцвета на своите сили свърши живота си на 7 февруари 1900 година, оплакван от всички, които го познаваха.

Петко Кирияков е бележит личност от епохата, която ни даде такива светли, идейни и безкористни великани — борци. В живота и делата на Петка, същински тип на стар българин, изобилват редки бисери, бисери кристални на една истинска благородна душа, пълна с пламенен патриотизъм, с редки алтруистични чувства, със силен ум и идейна честност. В днешната епоха, в която сега живеем и се клатушкаме без точно и ясно определен път за нашето бъдеще, натури като Петка много мъчно се и срещат, и раждат, а още по-рядко възпитават.

Ний ще свършим за сега нашите животописни бележки за покойния Петко Кирияков, като оставяме друг път в особна студия да побродим из неговата психика и въз основа на епизоди от личния му живот се помъчим да изтъкнем оная светла фигура, пред която и днес надлъж и нашир из целите Родопи благоговееят всички без разлика на вяра и народност.

Публ. в сп. „Родопски напредък“, г. IV, януари 1903 г., кн. II, III, IV, V и VI, с. 59-70, 105-116, 198-213, 291-299.

ДОКУМЕНТИ ИЗ МИНАЛОТО НА РОДОПИТЕ.

Горните писма са от войводството на покойния Капитан Петко Кирияков, които геройски подвизи през един непрекъсван 20 годишен горски живот до освобождението са държали в уважение от целия Одрински вилает и когото последната е признавала за воюща стра-

силна вяра в Бога, та наказайте тези, които нямаха вяра в Бога.

Господин Петко,

Да не мислите, че това казвам от мене си за лицемерие. Не, не, това казват хората публично без разлика на вяра и народност. Аз се само присъединявам към течението в публиката и за това чест имам да Ви моля да простите вината на моя син Али бей, както и на мене, понеже както син ми, така и аз бяхме измамени от властите да станем виновни на такова грозно зрелище на човеческият род и станаха на прах и пепел. Каю имам предвид, че Вие вече отмъстихте с Божията воля на виноватите, аз прекланям глава пред Вашата железна воля и прося милост от Вас да ми простите и каквато материална нужда имате, ще Ви я изпратя и запламя.

Каю вярвам на Вашата геройска дума и великодушие, надея се просбата ми да не остане без отзив. Това писмо го давам да предаде на Вас П. В. и каквото заповядате чрез него, ще го изпълнявам, понеже е верен човек.

Оставам Ваш покорен

Аккъ бей

г. Кишан, 3 Нисан, 1288

(1872 год.)

III.

3 Алай, 1 табур

18 Май, 1292 г. (1876 г.)

№ 315

г. Марония

До Главатагяра на комитетската чета Петко ефенди в Балкана.

Изетлю Петко ефенди,

Съгласно писмото Ви от 13 того аз отдалечих моята войска далече от Вашият лагер, само да можем да дойдем до едно приятелско споразумение и за тая цел Ви изпращам един милиазимин и двама първенци граждани от Марония, като Ви молим да освободите Тома(1) бей и шестте заптии.

Ако това не направите сега, то ще Ви моля да ми дадете писмен отговор и ми определите точно Вашето искане, като съм уверен, че ще Ви се удовлетвори искането, стига да опазите робите живи.

Бинбаши: Мехмед Юмер

Табуркетиби: Али Риза

(1) Тома бей бил известен грък богаташ, под името Калън Тома, който се е отличавал с големите си гръцки лукавства и насилия над населението. Неговото улавяне от Петко войвода е възпято от населението в една хубава песен. Бел. на Ред.

Продължава в следващия брой

ДИМИТЪР МИХАЙЛОВ НА 75 ГОДИНИ

Нашият Митко, Димитър Михайлов, уважаваният и обичаният както в Централата, така и във всички тракийски дружества в страната, навърши 75 години. По този повод бе удостоен с златен медал „Капитан Петко войвода“ с лента. Председателят на СТДБ му изпрати поздравителен адрес, в който се казва: „От името на Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и лично от мое име приеми най-искрените ни и сърдечни поздравии по повод на Вашата 75-годишнина. За близо три десетилетия в Съюза Вие се вписахте в тракийското движение и станяхте част от него и ние оценяваме високо Вашия принос и усилията Ви да се реализират нашите инициативи по най-добрия организационно-технически начин. Благодаря Ви сърдечно за предаността ви към тракийската кауза! Благодаря Ви и за дълбоката ви съпричастност към изпълнението на отговорните задачи, които стоят пред нас и към които се присъединявате безотказно, допринасяйки със своя опит. Пожелавам Ви крепко здраве, енергия и сили!“

Честито, Митко! Бъди какъвто си!

ЕЛЕНА АЛЕКОВА ПРЕДСТАВИ „РОДОПА Е ПРЕДЕЛ“ В ХАСКОВО

Книгата си „Родоп е предел“, в която развенчава мита за помакологията, представи в Хасково Елена Алекова. Книгата е издание на Съюза на тракийските дружества в България, затова и представянето бе в салона на хасковското тракийско дружество „Георги Сапунаров“. Организатори бяха още Сдружение за култура „Хасково 2015“ и Общината. Това е първото представяне на книгата след премиерата в препълнения салон на БАН. Събитието предизвика голям интерес сред културните и творческите среди на Хасково. Д-р Елена Алекова разказа на присъстващите за подбудите, които са и дали мотивация да напише тази книга, а така също отговори на зададени ѝ въпроси относно лъжите и фалшификациите за произхода на българите мохамедани и за опитите за отродяването им.

Слово за книгата произнесе хасковският литературен критик Йордан Нанчев. Той заяви, че книгата на д-р Елена Алекова е своеобразна изповед и лично откровение. Не е случайно това заглавие и тези от сърце изречени думи на Елена Алекова, колкото поетично и публицистично, толкова и точно, обективно и реалистично. Родоп е предел и като география, но и като мироглед, като характер. Да вникнеш в нейната трагична участ, не е по силите на всеки, още по-трудно е да го разкажеш и обясниш, каза критикът.

НОВА КНИГА НА ЖУРНАЛИСТА СТАЙКО ЧЕРКЕЗОВ

На 14 ноември в клуба на тракийското дружество „Георги Сапунаров“ в Хасково бе представена най-новата книга на журналиста Стайко Черкезов. Тя е със заглавие „Последният урок“ и е шестата му книга, която се издава по случай неговия 85 годишен юбилей. На представянето присъстваха негови близки, писатели и журналисти от региона. За творчеството на Стайко Черкезов говори почетесата Ели Видева – председател на Клуба

на дейците на културата в Хасково и журналистката Тодорка Николова. Авторът разказа за живота на своите родители – бежанци от Тракия и за своя живот като журналист и проблемите, които са съпътствали творческата му дейност. Разказите в моите шест книги са по действителни случаи от моя живот, сподели Стайко Черкезов. Внучката му прочете няколко разказа.

„ЦВЕТОВЕ НА УЛИЦАТА“ В ИВАЙЛОВГРАД

На 9 ноември т.г., в Ивайловград се състоя фестивалът „Цветове на улицата“ с участие на състави, изпълнители, танцьори и занаятчии от Ивайловградска община и съседните община Кешан и с. Чамлъджа. В концертната програма участваха изпълнителите на тракийски хор „Яни Попов“ при тракийското дружество в Ивайловград. Със своята артистичност и уникални гласове, те грабнаха всяко сърце. В тракийския дом домакините посрещнаха своите приятели от Кешан-Чамлъджа с пити и сладки, измайсторени от сръчните ръце на тракийки с много любов.

РЕШЕНИЕ ЗА СВИКВАНЕ НА ОБЩО СЪБРАНИЕ

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България (СТДБ) на основание чл.26 от ЗЮЛНЦ и чл. 6, ал. 7 от Устава, свиква Общо събрание на 25.01.2020 г. от 11 ч. на адрес: София, ул. „Стефан Караджа“ № 7А, сградата на Тракийския дом, при следния дневен ред:

1. Отчет за дейността на съюза за 2019 г. – докладва председателят на СТДБ Красимир Премянов;
2. Отчет за изпълнението на бюджета на съюза за 2019 г. – докладват проф. Стати Статов – член на Централното ръководство; работна група
3. Приемане на план – програма за дейността на съюза за 2020 г. – докладва председателят на СТДБ Красимир Премянов
4. Приемане за бюджета на съюза за 2020 г. Докладват: председателят на СТДБ Красимир Премянов и проф. Стати Статов – член на Централното ръководство; работна група
5. Избор на нови членове – докладва – председателят на СТДБ Красимир Премянов
6. Приемане на декларация на СТДБ – докладва проф. Васил Проданов – член на Централното ръководство.

Писмените материали, свързани с дневния ред на Общото събрание, са на разположение на адреса на управление на Съюза на тракийските дружества в България. При поискване те могат да бъдат предоставени на всеки член на съюза При липса на кворум на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ събранието се отлага с един час и ще се проведе на същото място и при същия дневен ред, независимо от броя на явилите се членове.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците в Съюза през декември:

Добринка Смолева – София 3 декември 1935 г.
 Елена Тотева – Трявна 6 декември 1954 г.
 Димитър Антонов – с. Аврен 8 декември 1950 г.
 Людмила Хаджиева – Пловдив 9 декември 1961 г.
 Гарабед Хайрабедян – София 15 декември 1931 г.
 Стоян Матушев – Сливен 15 декември 1937 г.
 Мария Алексиева – Средец 19 декември 1948 г.
 Величко Пачилов – София 20 декември 1930 г.
 Мария Йорданова – София 21 декември 1941 г.
 Стефка Петрова – с. Ахелой 24 декември
 Симеон Василев – София 27 декември 1961 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, Иван ГАЙДАРОВ -зам. гл. редактор, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSG
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) - 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

ОТ МИСТЕРИИТЕ НА ХУХЛА ДО „МИСТЕРИЯТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ГЛАСОВЕ“

Бояна Бункова чертае траекторията на своя успех от Кърджали до Сан Франциско

Надали и в най-смелите си мечти родената в Кърджали Бояна Бункова си е представяла, че ще работи в областта на интелектуалната собственост и поверителността на данни за юридическа кантора на брега на Тихия океан в САЩ, сред чиито клиенти са стартап компании от Силициевата долина и много артисти. Още по-малко е можела да предвиди, че решението ѝ да следва право след години чрез основаната от нея „Шуберт Мюзик Пбблишинг“ ще я превърне в мениджър на прочутия в цял свят български женски хор „Мистерията на българските гласове“.

Като дете Бояна заедно със сестра си кръстосва ливадите около селото на родителите им, прочулата се с находки от древността Хухла. Живописната природа и богатото културно-историческо наследство на този край разпалват въображението на малкото момиче. „Бях 11-12-годишна, когато чичо ми откри

каменна плоча с изображение на известния днес тракийски конник.

Донесе я от курника на една баба с думите: „Деца, вижте какво открих!“ Покрита с кал и прах, трудно можеше да се види какво точно има върху нея. Сестра ми и аз грабнахме по една четка за зъби и старателно почистихме изображението. Отказахме на съседските деца да се включат с обяснението, че те не знаят как се прави това. Все едно ние го знаехме“.

Няма навършени 8 години, когато започват заниманията ѝ с цигулка – инструмента, на който свири седем години в струнен оркестър. Продължава от време на време да хваща лъка и като студентка по право в СУ „Св. Климент Охридски“. Макар и доста по-рядко, на същата цигулка тя свири и сега. Участва в малък концерт по случай 24 май в Сан Франциско през 2018 г. и дори обмисля да си закупи нов инструмент. Разбрала е, че няма да се „отърве“ от тази своя любов към музиката, наследена от баща ѝ, известния журналист от Кърджали

Иван Бунков. Снимка в семейния архив е запечатала 16-годишния младеж да импровизира на саксофон.

След дипломирането си в София, Бояна специализира авторско право в Лондон и интелектуална собственост и технологично право в Сан Франциско.

След завършването на СУ започва работа като юрист във „Вирджиния рекърдс“ и във „Вирджиния пбблишинг“ – първата подобна компания в България. Със завръщането си от столицата на Великобритания поставя началото и на „Шуберт Мюзик Пбблишинг“, в момента лицензиант на „Шуберт Мюзик Юрп“, представител на множество независими музикални каталози от цял свят, а също и на гиганта Warner Chappell Music. От самото начало в работата си Бояна Бункова обикновено съчетава по две неща. „Успоредно с дейността в „Шуберт Мюзик“ работех и като юрист в София, бях в екипа на голямата британска кантора CMS Cameron McKenna, с централен офис в лондонското сити. В университета в САЩ и малко след завършването постъпих като изследовател към McCarthy Institute. Съвместно с John Hopkins Institute проучвахме ефекта на стартиралите по това време adwords на Google и останалите търсачки върху търговските марки.“

Петнайсет години са изминали от началото на партньорството на Бояна Бункова с „Шуберт Мюзик Юрп“. Но въпреки подхвърляни през годините различни предложения за работа с български изпълнители мениджърката не крие, че не ѝ е минавала през ум идеята да се опита да привлече хора „Мистерията на българските гласове“ на проф. Дора Христова. „Смятах ги за много големи и не вярвах, че ще успея да ги убедя да работят

с нас. Подобна стъпка ми се струваше твърде смела и нереалистична. Когато все пак им отправих нашето предложение, измина около половин година, докато се съгласят, и то след доста преговори. Бяха правили опити да си сътрудничат с различни компании по тяхна покана, но те не ги бяха довели доникъде, защото с течение на времето им бе ставало ясно, че повечето се опитват да действат в собствен интерес, а не на хора. Затова, съвсем естествено, гледах скептично и на нашето предложение. Трябваше време, докато се опознаем и сработим. Този първоначален етап съм запомнила с недоверието и с колебанията от тяхна страна.“

Противно на нашенското „Музикант къща не храни“, Бояна е дълбоко убедена, че

един артист трябва да може да се издържа от труда си.

„Щом може да се случва в други държави, би трябвало да може и в България да е факт.“ На колаборацията с австралийката Лиса Джерард гледа като на доста смело приключение. „Когато за пръв път срещнах името

като предложение на немския ми колега, не можех да допусна, че това е възможно да се случи. Много добре знаех коя е Лиса, като ученичка имах всички албуми на Dead Can Dance. Но вътрешно в себе си чувствах, че тя е идеална като звучене и като стил за хора. Спомням си първите ни срещи – когато я посрещнахме на летището, когато тя влезе в студиото и започнаха да се опознават с нашите изпълнителки. В началото им беше много трудно да я възприемат, но сега между певиците и нея има огромна топлина и обич, разбирателство. Те ѝ подаряват неща, които сами бродират къщи. Атмосферата е много, много добра.“

Нещата започват да се случват с началото на работата по проекта „БуучииМиш“ и последвалите концерти по представянето му. „Реакциите на публиките навсякъде, неочаквано за нас, бяха страховтни. На големия фестивал „Примавера Саунд“ в Барселона например участваха артисти от цял свят, до един големи и много известни имена. И ние по регламент разполагахме с един час за изявата си и бяхме впечатлени от пре-

пълнената зала – около 2000 души. Това – при положение, че събитията на фестивала течаха едновременно на 18 сцени! Много от зрителите ни казаха след концерта, че познават „Мистерията на българските гласове“ и специално са дошли да го чуят отново. Реакциите им се свеждаха до: „останахме без думи от чутото и видяното, а комбинацията между хора, Лиса Джерард и бийтбоксерът Skiller ни зашемети напълно.“

Бояна вярва, че най-новият проект на „Мистерията на българските гласове“ няма да се забрави с годините. „Тази музика не е нещо, което е толкова зависимо от времето. Не е поп музика, която ако не чуеш това лято, през другото вече ще е стара. Смятам, че в този проект има много живот и още много територии, които да обхванем като концерти. Вече имаме запитвания от различни държави за следващата година. Единствената трудност е големият брой участници, които трябва да се заведат на тези места. Така че имаме нужда от спонсори, нуждаем се от подкрепа. Държавата има огромна полза от това, че

фолклорът като културен посланик я представя толкова позитивно.

При това по съвременен, достъпен и лесно смислаем начин за различни публики на всякаква възраст. Досега на два пъти сме получавали подкрепа за пътуванията ни от Фонд „Култура“ и това е единственото, което ни е дала държавата.“ Четири години работа е отнела на прочутия ни хор да завърши „БуучииМиш“. Народният танц, дал заглавието на албума, вдъхновява Бояна да напише текста към композицията „Рано ранила“, в неговия ритъм. „Чувствах, че само мелодия не е достатъчна, беше необходимо още нещо. Първият куплет се роди спонтанно. Инстинктивно усетих, че текстът трябва да съдържа буквата „р“, за да се свързва с ритъма и да го подчертава. Споделих първите две строфи с композитора на песента Петър Дун-

даков, той каза: „Това е страховтно!“ и настоя да продължи с текста, следвайки първоначалната си идея. Радва ме, че публиката я приема и реагира позитивно при изпълнението на песента.“

Почти веднага след официалната премиера на проекта през май 2018 г. съставът тръгва на турнета из цяла Европа. „Инструменталната част, изпълнена от великолепните музиканти Христина Белева, Костадин Генчев, Петър Миланов и Димитър Семов и особено участието на бийтбоксер Александър Деянов – Skiller, предизвикват вълнуване във всяка от държавите, където се появяват за концерт. През 2019 г. участията ни са пред публики в Лондон, Франция и Холандия (с по два концерта през тази година), Португалия и Полша (с по три участия) и Испания после Северна Македония, Хърватия, Словения, Чехия, Швеция, Дания, Норвегия, Гърция, Швейцария и още поне 10-ина концерта във Франция.

От години Бояна се занимава с поне две дейности едновременно. Сега разделя ангажиментите си между правната кантора в Сан Франциско и работата с „Мистерията на българските гласове“ в София. „Понякога, когато всичко много ми натежи, си казвам: „Да, много ми е тежко, имам много работа и нямам време да се наспя. Но видя ли резултата от усилията, продължавам напред. Това, че виждам реакциите на хората и положителните отзиви в чуждата преса след всеки наш концерт ме убеждава, че сме на прав път, което, разбира се, ме зарежда и ме мотивира да не спирам.“

Какво я поддържа в постоянна форма? „Спортът и йогата от тийнейджърска възраст – споделя Бояна. – Бягам всеки ден и когато имам възможност, плувам.“ През тази година тя пробяга полумаратона в Ливърмор (на източния бряг на залива на Сан Франциско) без предварителна подготовка, а преди 10 г. участва в първия си пълен маратон – в Анкърдж, Аляска.

След успешните си години от Кърджали през София и Лондон чак до Сан Франциско Бояна Бункова няма своя формула за успял човек и не се възприема по този начин. Доброто семейство, което е създала в чужбина и дори раждането на първородния ѝ син в деня след подписването на договора с „Мистерията на българските гласове“ или проходаването му в началото на записите на албума „БуучииМиш“ не са я подтикнали да разсъждава по-различно. Възприема дейността си с прочутия хор като мисия, която по някакви неписани правила се е паднала именно на нея. („Жената днес“)

